

Проблеми гуманітарних наук: зб. наук. праць Дрогобицького держ. пед. ун-ту ім. Івана Франка. 2023. № 14 (56). С. 116–124. DOI: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.14/56.13>.

7. Клименко Т. А. Особовий фонд М. Ф. Пономаренка як джерельна база вивчення історії Черкащини. *Неспокій серця* : зб. ст. і мат. Черкаси, 2005. С. 13–20.

8. Куштан Д. Михайло Пономаренко – дослідник археології Черкас. *Михайло Пономаренко: з любов'ю до Черкащини*: збірник статей та спогадів. Черкаси, 2020. С. 32-40.

9. Лазуренко В. М. Історія суботівського історичного музею у епістолярній спадщині видатних краєзнавців Черкащини. *Вісник науки та освіти* (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія») : журнал. 2024. № 2(20). С. 1568–1585. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-2\(20\)-1568-1585](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-2(20)-1568-1585).

10. Мельниченко В. М. Історичне краєзнавство : навч. пос. для студ. історичного факультету. Черкаси : Видавництво Черкаського Національного університету, 2002. 130 с.

11. Прокопчук В. С., Гриценко А. П., Чумаченко О. А. Листування поетеси Ганни Альбрехт та краєзнавця Михайла Пономаренка (1962–1984). *Вісник науки та освіти* (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»). 2023. № 12 (18). С. 999–1010. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-12\(18\)](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-12(18)).

12. Петренко І. Деякі аспекти повсякдення краєзнавців Полтавщини наприкінці ХХ ст. – на початку ХХІ ст. (на матеріалах епістолярної спадщини). *Актуальні питання у сучасній науці* (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»): журнал. 2024. № 8(14) С. 990–1001.

13. Прокопчук В. С., Гриценко А. П. Краєзнавчий рух 1980-х–1990-х у поглядах сучасників на прикладі листів М. Іщенка до М. Пономаренка. *Вісник науки та освіти* (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»). 2024. № 2(20). С. 1660–1663. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-2\(20\)-1650-1663](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-2(20)-1650-1663).

З ІСТОРІЇ ЖИТТЄВОГО ШЛЯХУ І СЛУЖІННЯ ПРОТОІЄРЕЯ ВАСИЛЯ МИСЛАВСЬКОГО

Мінченко Марина

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
асистентка кафедри історії, правознавства та методики навчання
аспірантка спеціальності 032 Історія та археологія

Науковий керівник: Крижанівський Віталій Михайлович

старший викладач ГНПУ ім. О. Довженка;
провідний науковий співробітник Центрального державного історичного
архіву України (м. Київ)

*На основі формулярного списку, статистичних матеріалів авторка статті
дослідила життєвий шлях та служіння Василя Миславського до отримання ним сану
протоієрея 20 травня 1907 р.*

Ключові слова: Чернігівська духовна семінарія, богоугодні заклади, духовні училища, протоієрей, Ніжин.

Впродовж існування Чернігівської єпархії, 1030-річчя заснування якої відзначалося 2022 р., її очолювали видатні духовні діячі України: Лазар Баранович, Феодосій Углицький, Філарет Гумілевський та інші. Не менш важливою є постать протоієрея Василя Іоаннова (Іванова) Миславського.

Джерельною базою дослідження його життєвого та кар'єрного шляху є формулярний список про службу і сімейство, виданий Чернігівською духовною консисторією 22 червня 1907 р. для вступу у Київський університет сина Володимира (1889 р.н.) [6, арк. 26–34]. Доречно відмітити, що постать Володимира як судового слідчого Ніжинського окружного суду введена до наукового обігу [5].

Зафіксовано, ймовірний рік народження Василя Миславського – 1853 р., адже на момент видання копії формулярного списку йому було 54 роки. Василь був сином дяка Чернігівської єпархії села Уланове Глухівського повіту Іоанна Миславського. Він закінчив повний курс наук у 1875 р. зі званням студента Чернігівської духовної семінарії [1].

Службовий шлях розпочав 30 вересня 1875 р. на посаді учителя латинської мови у Чернігівському духовному училищі. Протягом 2 травня 1877 р. – 6 листопада 1879 р., 19 січня 1880 р. – 1 грудня 1884 р. працював членом правління із учителів і діловодів. Упродовж 4 серпня – 7 жовтня 1877 р., 7 серпня – (?) серпня 1878 р., 30 червня – (?) вересня 1879 р., 21 червня – 15 листопада 1880 р., 2 червня – (?) серпня 1882 р., 18 грудня 1882 р. – 10 квітня 1883 р. виконував посаду помічника наглядача учителя. 9 жовтня 1883 р. був членом комісії для встановлення правил поведінки учнів, читання учнями книг та інструкцій наглядачам училища.

Василь Миславський знаходився з 6 січня 1885 р. у сані диякона, а з 20 січня – священника. Він працював у церкві Казанської ікони Божої Матері при Чернігівських богоугодних закладах із відставкою на посаді учителя училища. Окрім цього, був обраний членом комітету Єпархіального «свечного заводу» (з 24 січня 1885 р.), призначений Чернігівською губернською земською управою законоучителем фельдшерської школи при богоугодних закладах (з 19 лютого 1885 р.).

На запрошення голови Благодійної громади княгині Шаховської викладав закон Божий у будинку бідних протягом 29 січня 1885 р. – 29 січня 1886 р. Відомо, що з 22 серпня 1885 р. обіймав посаду учителя латинської мови у паралельних II і III класах училища, а з 22 серпня 1885 р. до 12 жовтня 1900 р. – члена ревізійного комітету по повірці звітів Чернігівського духовного чоловічого училища.

Упродовж 1885/86 навчального року – 8 листопада 1889 р. працював законоучителем зразкової школи Чернігівської духовної семінарії [2–4]. З січня 1886 р. до 20 лютого 1888 р., з 27 березня 1892 р. до 1 січня 1893 р. був членом тимчасового ревізійного комітету для перевірки економічних звітів духовно-учбових закладів м. Чернігів, консисторії і Єпархіального попечительства. Василь Миславський мав досвід на посаді члена Благодійної ради (з 15 серпня 1886 р. до 1 листопада 1892 р.), наглядача церковно-приходських шкіл (з 5 січня 1887 р. до 1895 р.), члена комітету емеритальної каси духовенства Чернігівської єпархії (з 30 січня 1887 р. до 12 грудня 1902 р.). Цікаво, що у формулярному списку є запис про його призначення Чернігівською духовною консисторією слідчим по судовим справам з 20 травня 1889 р.

до 1896 р. [арк. 29 зв.] Окрім цього, він обіймав посаду члена відділення єпархіальної училищної ради з 15 жовтня 1889 р.

Відповідно до призначення Преосвященного Антонія єпископа Новгород-сіверського Василь Миславський виконував посаду єпископа Чернігівського з 8 грудня до 18 грудня 1894 р. і був відряджений для вибору місця спорудження будівель Новгород-сіверського духовного училища. Протягом 8 червня – 15 серпня 1896 р. він виконував посаду члена правління Чернігівського духовного училища, 4 липня – 15 серпня 1897 р. – помічника наглядача Чернігівського училища.

Упродовж 28 жовтня 1897 р. – жовтня 1909 р. обіймав посаду завідувача управління Чернігівського єпархіального заводу. Окрім цього, був членом будівельного комітету по розміщенню парового опалення у Чернігівському кафедральному соборі (з 7 вересня 1898 р. до 1900 р.), головою будівельного комітету щодо спорудження храму на території Єпархіального жіночого училища (з 4 травня 1903 р. до 1906 р.), членом-ревізором емеритальної каси духовенства (17 жовтня 1904 р.). Відомо, що він був вкладником в емеритальну касу духовенства по 1 розряду. Сан протоієрея отримав 20 травня 1907 р.

Василя Миславського нагородили орденами Св. Станіслава 3-го ступеня, Св. Анни 3-го ступеня (6 травня 1902 р.), дослужився до чину колезького асесора 24 жовтня 1882 р.

Також, він був нагороджений за «ревностное прохождение должности учителя» (13 вересня 1886 р.), бархатною фіолетовою синодальною скуфією (17 квітня 1888 р.), золотим наперсним хрестом за посаду учителя (14 травня 1896 р.), отримав щиру подяку за працю по ревізії звітів духовно-учбових закладів м. Чернігів, Духовної консисторії і єпархіального попечительства (22 листопада 1896 р.), за службу на посаді члена ревізійного комітету по повірці звітів чоловічого духовного училища (14 жовтня 1896 р.), на посаді члена комісії і вдячність Преосвященного Антонія, єпископа Чернігівського за працю по влаштуванню торжества щодо відкриття мощів Угодника Божого, Святителя Феодосія, Чернігівського Чудотворця (11 жовтня 1896 р.).

Василь Миславський разом із дружиною Таїсією Петровою (1866 р.н.) виховували дітей: Сергія (1884 р.н.), Марію (1886 р.н.), Лідію (1888 р.н.), Володимира (1889 р.н.).

Марія та Лідія навчалися у Єпархіальному жіночому училищі, по завершенню якого молодша донька вступила у Чернігівську жіночу гімназію [6, арк. 26–34]. Володимир здобув освіту у Чернігівській духовній семінарії, Київському університеті, обіймав посаду судового слідчого Ніжинського окружного суду [5, с.47–48].

Отже, на основі формулярного списку, статистичних матеріалів досліджено життєвий шлях та служіння Василя Миславського до отримання ним сану протоієрея 20 травня 1907 р. Василь закінчив Чернігівську духовну семінарію із 1-им розрядом, що дозволило розпочати шлях учителя, який продовжив після отримання сану священника. В.І. Миславський набував знаного досвіду на посадах законоучителя, члена ревізійних комітетів, наглядача церковно-приходських шкіл, завідувача управління Чернігівського єпархіального заводу, члена комітету емеритальної каси; долучався до благодійництва, працював на благо Чернігівської єпархії. Список нагород і подяки від Преосвященного Антонія, єпископа Чернігівського є свідченням визнання діяльності Василя Іоаннова.

ЛІТЕРАТУРА

1. Выпускники Черниговской духовной семинарии 1867–1871, 1874–1911, 1913–1916 гг. URL: <http://www.petergen.com/bovkaloduhov/chernigsem.html> (дата зверення: 23.03.2024).
2. Календарь Черниговской губернии на 1887 год. Чернигов: Типография губернского правления, 1886. С. 414
3. Календарь Черниговской губернии на 1888 год. Чернигов: Типография губернского правления, 1887. С. 288–289
4. Календарь Черниговской губернии на 1890 год. Чернигов: Типография губернского правления, 1889. С. 200–201
5. Мінченко М. Працівники Ніжинського окружного суду та їх участь у Першій світовій війні. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки*. 2023. Т. 34 (73), № 4. С. 45–51. <https://doi.org/10.32782/2663-5984/2023/4.8>
6. Формулярный список о службе и семействе протоиерея Черниговской Богородно-заведенской церкви Василия Мыславского. *ВДАЧОН* (Відділ забезпечення збереженості документів Державного архіву Чернігівської області в м. Ніжин.). Ф. 358. Оп. 1. Спр. 744. 26–34 арк.

РАДЯНСЬКА ПРОПАГАНДА І МИСТЕЦТВО У ПЕРІОД ЗАСТОЮ

Остапчук Олексій

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
аспірант спеціальності 032 Історія та археологія

Науковий керівник: Курок Олександр Іванович,

доктор історичних наук, професор,
в.о. ректора ГНПУ ім. О. Довженка

У період застою радянська влада жорстко контролювала ЗМІ та мистецьке вираження, використовуючи їх як інструменти насадження комуністичної ідеології та контролю над суспільством [6]. Цей контроль відіграв значну роль у формуванні мистецтва того часу, оскільки держава робила свій вплив на те, з метою виконання цілей правлячого режиму [1]. З 1930-х років мистецтво стало на службу державній пропаганді, стало більш спрощеним і зрозумілим для широких верств населення [2]. Цей контроль над художніми вираженнями мав тривалі наслідки для розвитку радянського мистецтва періоду застою [4].

Одним із головних проявів державного контролю над мистецтвом у цей період було поширення і пропаганда соціалістичного реалізму в різних художніх формах [6]. Ця течія, що виникла в Радянському Союзі в сталінські часи, наголошувала на монументалізмі різноманітних пам'яток і творів мистецтва. Деякі з основних рис соціалістичного реалізму включали: - змалювання ідеалізованого соціалістичного суспільства; героїчне зображення робітників і селян; наголошування на колективних зусиллях для прогресу; зосередження на ролі комуністичної партії в управлінні суспільством. Ці характеристики соціалістичного реалізму зробили його ідеальним засобом для просування комуністичної ідеології та формування художнього вираження того часу [2].

У відповідь на жорсткий державний контроль над мистецтвом і широкий вплив радянської пропаганди в період застою виник підпільний мистецький рух [3]. Цей рух